

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З
ДІТЬМИ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ
В УМОВАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ**

The article deals with the ways of improving efficiency of the prospective social teachers' professional training in the context of the Bologna process requirements. The paper reveals the experience of the implementation of module- credit system at institutions of higher leaning.

Стаття посвящена путям улучшения эффективности профессиональной подготовки будущих социальных педагогов в контексте требований Болонского процесса. Раскрывается опыт внедрения в университете кредитно-модульной системы.

Світова цивілізація у третьому тисячолітті ставить перед освітніми закладами важливі і відповідальні завдання. У червні 1999 року в ході представницької наради 29 міністрів освіти європейських країн було підписано декларацію щодо утворення Європейського простору вищої освіти. Болонська декларація має на меті започаткування десятирічного процесу скоординованих реформ і змін в європейській вищій освіті [1].

Все більшу підтримку знаходять ідеї Болонського процесу в Україні. Про це свідчать наукові доробки В. Кременя, А.Сбруєвої, Л. Пуховської та інших [2; 3; 4].

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей упровадження Болонської системи у вищу освіту України. Унікальну можливість для реформування навчальних програм, що сприятиме підвищенню якості вищої освіти фахівців, престижу Української вищої освіти в європейському та світовому освітньому та науковому просторі, дає запровадження кредитно-модульної системи [2]. Нами здійснена спроба розробки у контексті вимог

кредитно-модульної системи курсу „Технологія роботи соціального гувернера”, який викладається студентам спеціальності „Соціальна педагогіка”.

Соціальний гувернер – це спеціаліст з медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів для роботи в сім’ях і соціальних закладах.

Якщо до 90-х років соціальна політика щодо інвалідів мала в основному компенсаційний характер, коли вся увага концентрувалась на грошових виплатах, то сьогодні створення реабілітаційних центрів передбачає завдання іншого характеру: адаптацію дітей і молодих інвалідів до соціального середовища, а життєвого середовища, до інтересів та потреб інвалідів.

Враховуючи реальну ситуацію, в Україні розроблено цілу систему соціального захисту інвалідів, в тому числі створення інституту соціального гувернерства. Зміст роботи соціального гувернера включає вивчення соціально-психологічного стану людей з обмеженими можливостями; проведення соціально-педагогічних досліджень особливостей соціалізації дітей-інвалідів з різними типами захворювань; побутову реабілітацію дітей-інвалідів (навчання елементам самообслуговування та нормам елементарної поведінки в різних мікросоціумах); проведення психологічного консультування дітей-інвалідів з особистісних проблем, здійснення психолого-педагогічної корекційної роботи; організацію консультування родичів молодих інвалідів з юридичних, правових, психолого-педагогічних питань; розвиток потенційних творчих можливостей дітей-інвалідів; якостей особистісної самодостатності засобами спеціально розроблених психотренінгів та психотренуючих ігор; організацію культурно-дозвілєвої діяльності дітей-інвалідів через проектування та впровадження різноманітних програм та форм роботи; здійснення профорієнтаційної роботи серед молодих інвалідів; вихід з конкретними пропозиціями щодо поліпшення життя інвалідів в суспільстві; координацію роботи з різними соціальними інститутами, що опікуються проблемами дітей-інвалідів у суспільстві.

Основною метою викладання дисципліни „Технологія роботи соціального гувернера” є формування у майбутніх фахівців системи знань і навичок,

необхідних для роботи з дітьми з обмеженими можливостями. Завдання, передбачені учбовою програмою: визначити місце соціального гувернера в суспільстві, розкрити соціальне значення його діяльності; розкрити зміст основних технологій, які вироблені сучасною соціально-педагогічною і психологічною науками і практикою роботи з дітьми-інвалідами; розкрити основні методи роботи соціального гувернера з дітьми при різних обмеженнях життєдіяльності; розкрити сутність механізму державного захисту та соціальної допомоги дітям-інвалідам.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу – це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць, що є в свою чергу запорукою запровадження Європейських стандартів освіти. Кредитно-модульна система організації навчального процесу дозволяє адаптувати ідей ECTS до системи вищої освіти України і забезпечує студентам можливість навчатися за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, що сформована за вимогами замовників та побажаннями студента. Це в свою чергу сприяє саморозвитку майбутнього фахівця, його підготовці до життя у вільному демократичному суспільстві.

Відповідно до „Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу у Житомирському державному університеті імені Івана Франка” кредит – це одиниця виміру навчального навантаження, відведеного на вивчення дисципліни, а модуль – це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу. Один модуль дорівнює одному кредиту і дорівнює 36 годинам аудиторної та самостійної роботи. Якщо кількість годин відведена на модуль становить 0,5, 1,5 або 2,5 кредити тощо, то кількість модулів визначається із заокругленням у сторону меншого. Відповідно до навчального плану кількість годин на навчальну дисципліну „Технологія роботи соціального гувернера” становить 81 годину, тож нами було виділено два модулі: „Соціально-педагогічна робота з

дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями” і „Технології соціально-педагогічної реабілітації дітей-інвалідів у роботі соціального гувернера”.

Для кожного модуля було визначено кількість аудиторних (лекційних і практичних) годин та кількість годин самостійної роботи. Розподіл годин можна представити у вигляді таблиці:

Таблиця 1.

Розподіл годин відведених на вивчення курсу „Технологія роботи соціального гувернера” за модулями.

Назва дисципліни	Аудиторна робота			Самостійна робота	Всього
Технологія роботи соціального гувернера	Лекції (години)	Лабораторні заняття (години)	Практичні заняття (години)		
Модуль 1	10	0	10	16	36
Модуль 2	8	0	8	29	45
Всього	18	0	18	45	81

Кожне завдання, виконане студентом, оцінювалося за стобальною шкалою. 91-100 балів відповідало оцінці „5” за національною шкалою і рівню А за шкалою ECTS, 75-90 балів відповідно – „4” – BC, 61-74 бали – „3” – DE, 26-60 балів – „2” – FX, 0-25 балів – „2” без права перескладання (для екзаменів та заліків) – F. Оцінка за модуль обраховувалася як середнє арифметичне всіх оцінок отриманих студентом.

Оцінюванню роботи кожного студента групи на кожному практичному занятті сприяла організація проведення більшості з практичних занять у формі рольової гри, коли студенти по черзі виступали в ролі викладача, організовуючи опитування інших студентів з метою перевірки рівня засвоєння теоретичних знань із конкретної теми, аналізуючи виступи й підводячи підсумки. У кінці кожного такого заняття проводився аналіз і оцінка діяльності студента, який проводив даний фрагмент заняття, визначалися його знання і вміння. Крім цього, при проведенні практичних занять постійно

використовувалася система рольових ігор. Активізували роботу студентів захисти тематичних проектів творчих груп. Найчастіше при організації таких форм роботи група студентів поділялася на мікрогрупи по 4-5 осіб, виділялася група арбітрів – 3-4 особи. Хід гри складається з 5 етапів:

- 1) кожна з мікрогруп одержує завдання відповідно до теми гри;
- 2) незалежно один від одного мікрогрупи в процесі ділового спілкування готують свої проекти, доповіді, виконують завдання;
- 3) один представник від кожної мікрогрупи учасників робить презентацію своєї роботи;
- 4) група „арбітрів” виявляє „переможця” – мікрогрупу (команду) учасників, чия презентація була найпереконливішою;
- 5) на загальне обговорення виноситься система теоретичних положень і факторів, які були виявлені в процесі представлення групами своїх робіт.

Після завершення вивчення кожного модуля студенти виконували підсумкову модульну роботу. Підсумкова модульна робота була обов'язковою для тих студентів, які за результатами практичних занять в середньому отримали менше ніж 61 бал. Всі інші мали право скласти підсумкову модульну роботу. При цьому, якщо за модульну роботу оцінка була вищою за середню, то вона і виставлялась у відомість. Для підсумкової модульної роботи використовувалися чотири типи завдань:

- тестові – орієнтовані на виявлення знань основних понять модуля;
- теоретичні – спрямовані на виявлення теоретичних знань студентів;
- практичні – спрямовані на виявлення умінь та навичок студентів;
- творчі – спрямовані на виявлення умінь студентів використовувати набуті знання.

Для підсумкової модульної роботи по першому модулю можна рекомендувати такі завдання:

1. Виконати тестове завдання:

1. Медична модель характеризує інвалідність як:

а) проблему нерівних можливостей;

- б) медичну проблему;
- в) проблему політичної площини;
- г) правову проблему.

2. Мобільні, мало мобільні, нерухомі – це групи інвалідності за:

- а) причиною інвалідності;
- б) ступенем мобільності;
- в) забезпеченістю автотранспортом;
- г) станом людини.

3. Ставлення до дитини з обмеженими функціональними можливостями як до такої, що вимагає спеціального навчання, виховання і догляду – це складова:

- а) змісту роботи соціального гувернера;
- б) правил реабілітації дитини-інваліда;
- в) професіограми соціального педагога;
- г) обов'язків батьків дитини-інваліда.

4. Маленькі, притиснуті до голови вуха є однією з найтипівіших ознак:

- а) алалії;
- б) розумової відсталості;
- в) синдрому Дауна;
- г) аутизму.

5. Порушення нервів або інших клітин центральної нервової системи викликає:

- а) кондуктивну втрату слуху;
- б) сенсорно-невральну втрату слуху;
- в) центральну втрату слуху;
- г) загальну втрату слуху.

2. Дати відповідь на запитання:

Визначити основну суть концептуального підходу до проблеми соціальної реабілітації дітей та молоді із функціональними обмеженнями.

3. Проаналізувати „проблемне поле” батьків дітей-інвалідів.

4. Запропонуйте власну програму (алгоритм) роботи з дитиною, хворою на ДЦП.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу не передбачає обов'язкового семестрового екзамену (заліку) для всіх студентів. Студент мав право отримати автоматично оцінку за екзамен з курсу „Технологія роботи соціального гувернера”, яка визначалася як середнє арифметичне від суми оцінок за модулі. Обов'язковим складання екзамену було для тих студентів, які отримали „незадовільно” хоча б за один із модулів.

Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу при викладанні курсу „Технологія роботи соціального гувернера” сприяло підвищенню якості навчання, посилення його мотивації шляхом стимулювання активної систематичної роботи студентів протягом усього семестру та створення умов для прояву кожної особистості. Використання стобальної шкали дало можливість підвищити об'єктивність оцінки підсумків навчальної діяльності студентів.

Література:

1. Спільна декларація міністрів освіти Європи. Болонья, 19 червня 1999 року // Болонський процес: Документи / Укладачі: З.І. Тимошенко, А.М. Греков, Ю.А. Гапон, Ю.І. Палеха. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. – 169с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив М.Ф.Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубіянюк, І.І. Бабин. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384с.
3. Пуховська Л.П. Педагогічна освіта в контексті Болонського процесу : історія і проблеми сучасного реформування // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол. О.Г. Мороз, Н.В.Гузій та інші. – Вип. 3 (13). – К.: НПУ, 2005. – 290 с.
4. Сбруєва А. Болонський процес: пошуки шляхів підвищення конкурентно спроможності європейської вищої школи // Шлях освіти. – 2002. – №1. – С.18-21.